

# Ne tapuni'i honau ngutū ke lea he keisi 'a Folau; Kepu

Kuo hangē eni 'oku to e mapuna hake ha afi ia he 'akapulū 'i 'Aositelēlia 'i he mama mai kitu'a e fuakava e ongo huitu'a mālōlō e Wallabies ka ko e Tonga ko ia ko Sekope Kepu pehē ki he tokoni kapitenī ka ko e tangata Fisi ko ia ko Samu Kerevi ne fakahū atu 'ena fuakava ko 'ena poupou kia Folau 'i hono fakangata 'ene aleapau mo e 'Iunioni 'a 'Aositelēlia.

Ne hā ai 'i he fuakava ko eni 'a Kepu 'a 'ene ongo'i na'e puke honau ngutū 'e he 'Iunioni mo nau teteki na'a nau fou e hala tatau ke nau faka-haa'i 'enau poupou ki honau kaungāvinga mo kaungā Kalisitiane ni.

Ka na'e hoko eni ke 'i ai e 'avahevahe 'i he loto loki mo e kemi 'a e Wallabies he'enau teuteu atu ko ia ki he Ipu 'a Mamanī ka ne 'osi 'ilonga pe ia he Championship mo e Ble-disloe.

Na'e 'ikai puli foki he taimi ne hoko ai e me'a

ko enī na'e 'osi e'a mai pe e 'avahevahe ia 'i loto he Wallabies 'o mahino ne mei tu'u kotoa e kau va'inga Pasifikī ia mo Folau pea ko e kau palangī ne nau tu'u poupou ki he 'Iunioni.

Ka ne a'u eni ki ha tu'un-ga ne 'asi ne 'ikai ke kau atu 'a Kepu ia ki he kemi 'a e Wallabies ko 'ene ta'efiemālie ki he founa ne fai 'e he 'Iunioni kia Folau.

Na'e kau he fakahā 'e Kepu na'e tapui ia ke ne kau 'i he fakataha mo e kau mitia mo e kau va'inga Waratahs ko 'enau ilifia na'a ne poupou'i 'a Folau.

'I he konga e fakamata-la 'a Kepu ne tui ia na'e 'osi fale'i pe kau mitia ia ke nau fakalea pe ki he kakai te nau tu'u fehangahangai mo Folau kae 'oua te nau fakalea ki ha taha pouopou.

Ko e kemi e Wallabies 'i 'Epeleli he hili pe ia hono 'ohake 'e Folau 'ene tohi he mitia fakasosiale' ne



'ikai ke kau atu 'a Kepu ia.

"Ko e 'uhinga pe eni he na'a ku fu'u lotomamahi ki he anga 'enau tokanga'i mo pule'i e me'a 'a

Folau pea neu fakakau-kau he 'ikai ko ha me'a lelei kia au keu kau atu.": 'I he konga ia e fuakava 'a Kerevi na'e tautea'i 'a Folau ki he'ene fakahaa'i pe 'ene tu'i.

Pe'a ne faingata'a ki ai ke ne tali mo 'ene tui 'a'ana ia ko e me'a ne tonu ke faí ne mei fakamole'mole'i pe ia he kau takí, ka ko e 'uhi 'e kaunga ki ai e lotu.

Na'e to e faingata'a leva

ki ai ke ne fale'i 'e kin-autolu kauleka va'inga fo'ou 'i he taimi na'a ne fiema'u ke ne poupou kia Folau.

Ne 'ikai lava ia koe'uhu ne 'osi ta'ofi kinautolu ia kau va'inga 'e he kau takí ke 'oua te nau lea ki ha me'a he 'isiū ko enī.

'I he fuakava ko eni 'a Kepu na'a ne fakahā ai na'e 'alu 'ene hoha'a pe'a ne fakatalanoa ai ki he CEO, Raelene Castle, Faiako e Wallabies, Michael Cheika, Faiako e Waratahs, Daryl Gibson pehē ki he kapitenī, Michael Hooper.

Na'a ne fakahā kia Cas-

tle 'ene hoha'a he hoko e me'a kia Folau ke ne fakamavaeua'i e Wallabies pea ko e kau va'inga Polinisia mo Kalisitianē ne nau ta'efiemālie ki he tu'utu'uni ne fakahoko 'e he 'Iunioni 'a 'Aositelēlia.

Na'e kau he'ene fuakava 'ene pehē na'e fu'u to'o fakataautaha 'e Castle ia e me'a ni. Ko 'ene talanoa ko ia kia Castle he 'osi uike 'e ua mei he tohi 'a Folau na'e toutou talaange 'e Castle ne hanga 'e Folau 'o tolungi ia ki he lalo pasī.

Ka ne mālie ange hū mai ia 'a e CEO 'o ne fakahā

ne 'ikai ke nau puke pe tapuni'i e ngutū e kau va'inga.

"Ko e lahi e ngaahi ngāue na'e fakahoko 'e he 'Iunioni mo e ngaahi timi Super ne faka'atā e fetu'utaki 'i he 'isiū ni ki he kau va'inga kotoa, pea ko e taimi ne fai e kole fale'i mo e tokoni ne fai hono tokonia fakataau-taha." he fakamatala 'a e CEO. Ne to e mālie ange hū mai ia 'a Hooper 'o ne pehē ne 'ikai ke tapui ia ke nau lea pea 'oku 'ikai mo'oni e me'a 'oku hā he fuakava 'a Kepu fekau'aki mo e 'avahevahe he loto Wallabies.

Ne to e fakamahino foki ia 'e Kepu mo Kerevi he'ena tui ne hoko eni mo e puli 'a Folau mei he timi ke ne uesia 'enau feinga he kapau ne kei va'inga ne nau mei to e 'alu ki he tu'unga lelei ange he Ipu 'a Mamanī ne toki 'osī.

Ka neongo kotoa eni kuo aofangatuku e keisī ni 'o tokoni lahi 'ena fuakava ki he ikuna 'e Folau.

## TALANOA IKUNA

### Pangikē Langa Fakalakalaka 'a Tonga

Ko e ngaahi talanoa IKUNA, MALAVA ē MEI TA'EMALAVA' pea mo MĀLIE 'a e kau Kastomā e Pangikē 'a e Fonua, makatu'unga 'i he'enau ngāue'aki 'a e ngaahi sēvesi 'a e Pangikē ni, 'o nau kau-nā Ha'amo 2 ai 'enau siate folau pea nau a'u vave ki ai 'o ikuna fiefia!

Ko e to'o mei he ngaahi polokalama lētiō faka-uike 'a e Pangikē, 'a ia 'oku 'iloa koe : Halafononga ki ho'o langa fakalakalaka moe Pangikē Langa Fakalakalaka 'o Tonga, pea mo Linda Maua.

"Na'a ku fu'u fiema'u ha founa ke 'omai ai hoku kakava, 'a e kakava 'ete ngāue, pea ko e taumu'a foki ia 'ete folau ki muli, pea na'a ku fetaulaki ai mo e ki'i polokalama ko 'enī ko APP 'a e Pangikē Langa Fakalakalaka 'o Tonga," ko e lau ia 'a Semi Taufa 'o Haveluloto, ko e ta'u 'eni 'e 7 'ene lava atu ki muli, 'i he ngaahi polokalama toli fua'i'akau.

'I he TALANOA IKUNA 'a Semī, na'a ne pehē, 'i he taimi na'a ne fa'a lele atu ai he tolī ki 'Aositelēlia pea mo Nu'usila, ko e taha e me'a 'oku nau fa'a fepaki mo ia'ko ha founa ke faka-foki mai ai honau kakava' ki honau fāmilī ki Tonga ni.

### Semi Taufa – Haveluloto

Te nau tali ke tā kotoa mai e silini 'enau kau 'alū, he 'oku nau me'alele taha! Pea manatu, 'oku 'ikai ko kinautolu pē 'oku tā pa'anga mai, 'Oku 'i ai mo e ngaahi matakali kehekehe!

vi. Kuo mei hoko e 11 nai, pe a kuo nau toki fakahekeheka ke ō 'o fai ha ki'i sōpingi ke hoko atu 'aki 'i he uike', he 'oku nau mo'ua he ngāue he ngaahi faamā, pe a 'ikai ha taimi mo ha me'alele ke feleleaki ki kolo.

vii. Te nau toki foki ki 'api kuo mei haafe e 12.00 hengihengi, pe a kuopau ke nau tu'u he haafe 'a e 5 'o teuteu ki he 'aho 'e taha! Tā 'oku mo'oni pē!! Ko e halafononga 'o e a'u mai honau kakava' ki 'api mo Tonga ni, 'oku lōloa mo faingata'a, pe a toe totongi foki mei he taimi, ki he pa'anga!

Kā, 'i he 'aho na'e fetaulaki ai 'a Semi mo APP pe ko 'AVE PA'ANGA PAU, founa 'omi pa'anga 'a e Pangikē Langa Fakalakalaka 'o Tonga mei Nu'usila, na'e maliu hono mamahī ki he nonga mo e fiemālie 'aupito!

'I he lele atu hono kaungā fononga' he veen' mo e founa motu'a, ne nofo pē 'a Semi ia 'i 'api, he hili 'a e ngaue, 'o teuteu 'ene me'atokoni, pe a ne talitali ai pē ki he hū hake 'ene vahé. Ko 'ene hu pē 'ene vahé, ko 'ene to'o hake ia 'ene ki'i telefon i to'oto'o, 'o trans-

fer mai e fo'i sēniti' ki hono fāmilī, he kuo 'osi lēsisita mai ia ki he APP. Transfer ta'etotongi! Pea kapau te ne toe send mai ha fo'i transfer 'e taha, ko e to e ta'etotongi mo ia foki, he ko APP 'oku TA'ETOTONGI!

'I he hili ko ia, na'a ne mālōlō leva ia ki he ngāue he 'aho 'e taha! Pea ko e sēniti' ku' ne tuku ma'i, 'e ma'u ia he pongipongi pē 'e taha, pe a kapau ko e sēniti na'a ne 'omī 'oku lahi, na'e poaki ia ki he ngāue', kole me'alele ke ō ke fakatonu-tonu, pe a 'ikai lava foki e sēniti' ke ma'u he 'aho pē koiā 'o hangē ko e fiema'u ange mei Tonga ni, pe a toe mole mo e pa'anga vahe 'o e 'aho koiā he li 'aki ngāue'.

Tā ko e mole'oku tu'u lōlahi pe a mātu'aki fakamamahi mo tolo me'a!

Kā ko APP ko e pae pē e telefon i toli lolotonga hekeheka 'i he sitepū 'a e tokotaha tolī 'o teuteu ke paki'i e fo'i 'apele', mo e tatangi atu 'a e fiema'u mei Tonga, ko 'ene fakahū mai ai pē 'a e sēniti' he taimi pē koiā.

Ko e talanoa IKUNA ia 'o Semi Taufa. Mei he sio 'a e Pangikē, na'a ne 'ilo 'a AVE PA'ANGA PAU, 'a e founa fo'ou 'oku ta'etoton-gi, pe a ne tu'usi mo 'ene felēleaki mo tōngā holō, kae nofo nonga, māfana mo fiemālie foki. 'I hono 'eke 'e Linda Maua kia Semi pē 'oku fēfē 'a e rate 'a e Pangikē 'i he 'ene sio, na'a ne pehē 'Ma'alahi!'

Kā ko e IKUNA kia Semi Taufa, ko e lava hono ki'i fale, ke hū ki ai mo hono fāmilī. 'Ko e fale' ko e 'ofa ia kiate au mo hoku fāmilī, kā na'e 'i ai 'eku konga,

na'e pau ke kau ai," ko e lau ia 'a Semī.

Na'a ne noo'i leva 'ene konga mei he Pangikē Langa Fakalakalaka 'o Tonga 'o faka'osi 'aki hono fale'. Na'e HA'AMO UA'i ai 'e he Pangikē mo Semi 'ene visone, pe a hangē ko 'ene lau, "na'e malava pē 'o ma'u e sēniti' he ngaahi ta'u kimū'a, kā 'o kapau na'a ku tātānaki, 'e tuai 'a e kakato 'eku visone'.

'Oku tui 'a Semi, na'e tokoni lahi 'aupito 'ene ngāue'aki mai 'a APP ki hono tali 'ene noo', makatu'unga he malava 'a e Pangikē ke si-ofi hono lēkooti fakapa'anga mo 'ene pa'anga 'oku malava ke ne fakahaofi mai he uike kotoa pe."

Ko e fakalotolahi 'a Semī, kiate ia 'oku teu ke folau atu 'o toli fua'i'akau ki Nu'usila mo 'Aositelēlia ('e toki fakahoko 'a 'Aositelēlia 'i he ngaahi māhina si'i ka hoko mai), "mou ō mai 'o ngāue'aki e polokalama 'AVE PA'ANGA PAU 'a e Pangikē Langa Fakalakalaka 'a Tonga", he 'oku 'ikai ha totongi pe a 'oku 'ave hangatona pē 'e ko e mei ho'o telefon i 'oku ke lea ai ki ho kaingā 'i Tonga." Ko e Ikunā ia!

